

geheel genomen nauw met de Algemeene verbonden en er in sterke mate van afhankelijk. Dat is al zoo in den Romeinschen tijd, eveneens in de Middeleeuwen, in het tijdvak van Reformatie en Contrareformatie, in dat van Jan de Witt en Willem III, wanneer de Vaderlandsche geschiedenis zich zelfs tot Algemeene verheft, en ook nog wel in de 18de eeuw. Insgelijks in de 19de. Deze wordt in veel sterker mate dan men gewoon is aan te nemen beheerscht door de denkbeelden, die onder koning Willem I tot volle heerschappij zijn gekomen, en, welke die denkbeelden zijn, het is weer de Algemeene geschiedenis, die het ons leert.

Mis ik mijn doel niet geheel, dan zal dit blijken uit de behandeling van mijn onderwerp voor hedenmiddag:

Koning Willem I als Verlicht Despoot.

Het is reeds meermalen en door onderscheidene geschiedschrijvers opgemerkt, dat Koning Willem I groote overeenkomst vertoont met de zoogenaamde verlichte despoten¹⁾. Gewoonlijk geschiedt dit bij de bespreking van zijn maatregelen ten aanzien van de vóóropleiding der Roomsche geestelijkheid. Japikse heeft buitendien ook gewezen op zijn zucht om zelf alles te beslissen en zijn zorg voor de welvaart zijner onderdanen²⁾.

Ook naar mijn bescheiden meening was hij inderdaad een typisch verlicht despoot, wel te verstaan van *na* de revolutie. Strikt genomen is dit een contradictio in terminis: onder verlichte despoten toch is men gewoon die vorsten te verstaan, welke, vóór de revolutie regeerende, nochtans haar beginselen in toepassing trachtten te brengen, in zoverre deze slechts geen inbreuk maakten op hun persoonlijke macht. Houdt men echter het tijdsverschil in het oog, dan zie ik er geen overwegend bezwaar in genoemden term te bezigen, als maar onmiskenbaar duidelijk blijkt,

¹⁾ Groen, Handboek p. 814; id., Adviezen in de Tweede Kamer (Utrecht 1856) I, 23; Blok, Geschiedenis van het Nederlandsche Volk, 2de druk, IV, 240; Brugmans, Onze Eeuw 1913, III, 163.

²⁾ Gosses en Japikse, Handboek p. 429, 438.